

УДК 339.9(477)+(4-6ЄС)(045)

БІЛА С.О.,
д. держ. упр., професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин
Національного авіаційного університету
ЗАХАРОВ І.М.,
магістрант, студент 6 курсу
кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин
Національного авіаційного університету

СТРЕТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

***Анотація.** У статті визначено стратегічні пріоритети міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері сталого розвитку. Досліджено базові стратегічні пріоритети сталого розвитку: розбудова спільного енергетичного ринку, розвиток відновлюваної енергетики та органічного сільського господарства, розбудова «розумних міст». Представлено кореляцію стратегічних пріоритетів сталого розвитку людської цивілізації на період до 2030 року (ООН), стратегічних пріоритетів сталого розвитку ЄС на період до 2020 року «Європа – 2020» та пріоритетів Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Обґрунтовано роль міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері сталого розвитку як невід'ємної складової виходу української економіки з кризового стану та переходу до інноваційно-інвестиційного типу економічного зростання.*

Ключові слова. Міжнародне економічне співробітництво, сталий розвиток, Європейський Союз, Україна, стратегічні пріоритети, енергетичний ринок, відновлювана енергетика, органічне сільське господарство, «розумне місто», економічне зростання.

Белая С.А., д.н. гос. упр., профессор, Заслуженный экономист Украины, профессор кафедры международных экономических отношений и бизнеса Учебно-научного института Международных отношений Национального авиационного университета

Захаров И.М., магистрант, студент 6-го курса, кафедры международных экономических отношений и бизнеса Учебно-научного института Международных отношений Национального авиационного университета

СТРЕТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И ЕС В ОБЛАСТИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

***Аннотация.** В статье определены стратегические приоритеты международного экономического сотрудничества Украины и ЕС в области устойчивого развития. Исследованы базовые стратегические приоритеты устойчивого развития: развитие общего энергетического рынка, развитие возобновляемой энергетики и органического сельского хозяйства, развитие «умных городов». Представлено корреляцию стратегических приоритетов устойчивого развития человеческой цивилизации на период до 2030 года (ООН), стратегических приоритетов устойчивого развития ЕС на период до 2020 года «Европа – 2020» и приоритетов Стратегии устойчивого развития «Украина – 2020». Обоснована роль международного экономического сотрудничества Украины и ЕС в сфере устойчивого развития как неотъемлемой составляющей выхода украинской экономики из кризисного состояния и перехода к инновационно-инвестиционному типу экономического роста.*

Ключевые слова. Международное экономическое сотрудничество, устойчивое развитие, Европейский Союз, Украина, стратегические приоритеты, энергетический рынок, возобновляемая энергетика, органическое сельское хозяйство, «умный город», экономический рост.

Bila Svitlana, Professor, Doctor of Public Administration, Honoured Economist of Ukraine Educational and Scientific Professor of international economic affairs and business Department, ESIA NAU Institute of International Affairs (ESIA) National Aviation University (NAU)

Zakharov Igor, undergraduate of 603 ESIR Institute of International Relations, National Aviation University

STRETEGIC PRIORITIES OF INTERNATIONAL ECONOMIC COOPERATION UKRAINE AND THE EU IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

***Annotation.** The article defines the strategic priorities of Ukraine-EU international economic cooperation in the field of sustainable development. The basic strategic priorities of sustainable development are considered: development of the general energy market, development of renewable energy and organic agriculture, development of "smart cities". The correlation of strategic priorities of sustainable development of human civilization for the period till*

2030 (UN), strategic priorities of EU sustainable development for the period till 2020 "Europe 2020" and priorities of the strategy of sustainable development "Ukraine – 2020" are presented. The role of international economic cooperation between Ukraine and the EU in the sphere of sustainable development as an integral part of the Ukrainian economy's exit from the crisis and the transition to the innovative-investment type of economic growth is substantiated.

Keywords. International economic cooperation, sustainable development, the European Union, Ukraine, strategic priorities, energy market, renewable energy, organic agriculture, "smart city", economic growth.

Актуальність проблеми. Концепція сталого розвитку у системі міжнародних економічних відносин та у світовій господарській практиці сформувалась внаслідок об'єднання трьох базових складових: економічного, соціального та екологічного пріоритетів суспільного розвитку. Сутність сталого розвитку полягає у тому, щоб забезпечити високі темпи економічного зростання для нинішніх поколінь, що використовують наявні обмежені ресурси таким чином, щоб гарантувати стабільне економічне зростання для майбутніх поколінь. У XXI ст. загострення проблеми глобального потепління несе з собою не тільки зміни клімату, але й такі наслідки як: затоплення прибережних територій континентів та зменшення земель, придатних для ведення сільського господарства; збільшення ризиків настання голоду; зростання у світі кількості кліматичних біженців; зростання навантаження на енергогенеруючі системи; виснаження невідновлюваних енергетичних ресурсів; посилення викидів CO² у атмосферу. Економічним підґрунтям загострення екологічних проблем у світі є застаріла індустріальна база, притаманна рівню розвитку промисловості XX ст., що використовує традиційні вуглецеві енергоресурси (нафта, природний газ, камінне вугілля). Поряд з цим і «сланцева революція» загострює проблеми екологізації виробництва та гальмує перехід до сталого розвитку. Усвідомлюючи всю повноту відповідальності перед майбутніми поколіннями за збереження природних ресурсів та необхідність гарантування безпечного середовища для проживання людини, країни ЄС прийняли стратегію сталого розвитку «Європа – 2020». Україна, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, відповідно, погоджується враховувати європейську стратегію сталого розвитку у повсякденній господарській практиці. Натомість, це потребує залучення інвестицій, стимулювання підприємницької діяльності та активізації міжнародного економічного співробітництва у відповідних екологічно-зорієнтованих сферах національного господарства. Отже, проблематика дослідження стратегічних пріоритетів міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері сталого розвитку набуває особливої актуальності як у практичній, так і у теоретичній площині.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналізуючи наукові дослідження та публікації, присвячені питанням сталого розвитку слід відзначити наукові дослідження таких іноземних вчених як Трейсі Стрендж та Енн Бейлі [1], Стівена Уїллера та Тімоті Бітлі [2], Бхіндрадат Теварі [3], **Маргарет Робертсон** [4], Памели Метсон, Уільяма Кларя, Крістера Андерсон [5], Стівена Коена, Уільяма Ейміке, Елісон Міллер [6] та інших вчених. Цікаво зазначити, що всі вчені наголошують, що найкращий синергетичний ефект в процесі переходу національної економіки до сталого розвитку забезпечує міжнародне економічне співробітництво у цій сфері.

Проблематику сталого розвитку та її зв'язок з актуальними питаннями соціально-економічного розвитку країни дослідили відомі українські вчені, а саме: О. Білорус, Л. Гринів, Б. Данилишин, М. Згуровський, Л. Мельник, В. Беседін, А. Гальчинський, В. Геєць, Н. Горшков, Я.Жаліло, І. Крючкова та інші. Питанням сталого розвитку було присвячено і системні колективні монографії авторських колективів: М. Аверкіна, Н. Андрєєва, М. Бадджи, О. Веклич, С. Хлобистова [7], Е.Лібанова, М.Хвесик [8] та ін. Водночас, проблематика визначення стратегічних пріоритетів міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері сталого розвитку в українській економічній літературі висвітлена недостатньою мірою та потребує подальшого дослідження.

Метою статті є визначення стратегічних пріоритетів міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері сталого розвитку.

Для досягнення мети у статті поставлено та висвітлюються наступні завдання:

- дослідити сутність та основні складові стратегії сталого розвитку ООН та країн ЄС;
- проаналізувати основні пріоритети реформування економіки України відповідно до положень стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»;
- визначити стратегічні пріоритети міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у базових сферах – потенційних «точках економічного зростання» української економіки.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток – універсальна концепція, що проголошує необхідність встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їхню потребу у безпечному і здоровому довкіллі. Перехід до сталого розвитку у XXI ст. ООН проголосило пріоритетним завданням для світу. Усвідомлюючи ризики та небезпеки для розвитку світової економіки, на Семидесятій сесії Генеральної Асамблеї ООН (18 вересня 2015 р.) було прийнято програмний документ: «Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року», яким визначено 17 цілей розвитку Світової економіки [9]. Серед визначених 17 цілей світового розвитку 9 цілей безпосередньо стосується сталого розвитку: «Ціль 3: Забезпечити здоровий спосіб життя і сприяти добробуту для всіх в будь-якому віці. Ціль 6: Забезпечити наявність і раціональне використання водних ресурсів та санітарії для всіх. Ціль 7: Забезпечити загальний доступ до недорогого, надійного, стійкого і сучасного енергопостачання. Ціль 8: Сприяти неухильному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню,

повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх. Ціль 11: Зробити міста і населені пункти відкритими, безпечними, життєздатними і стійкими. Ціль 12: Забезпечити стійкі моделі споживання і виробництва. Ціль 13: Вжити термінових заходів з боротьби зі зміною клімату та її наслідками. Ціль 14: Зберігати і раціонально використовувати океани, моря і морські ресурси в інтересах сталого розвитку. Ціль 15: Зберігати і відновлювати екосистеми суші і сприяти їх раціональному використанню, раціонально розпоряджатися лісами, боротися з опустелюванням, зупинити і повернути назад процес деградації земель і зупинити процес втрати біорізноманіття. Ціль 17: Зміцнювати засоби досягнення сталого розвитку та активізувати роботу механізмів Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку» [9].

Концепція сталого розвитку ґрунтується на системному дотриманні низки принципів:

– людство повинно надати економічному розвитку сталого і довготривалого характеру, щовідповідає потребам людей, які живуть на Землі зараз, не знищуючи можливості для майбутніх поколінь задовольняти свої соціально-економічні потреби та досягати високих темпів економічного зростання;

– слід враховувати обмеження, які існують у сфері експлуатації природних ресурсів, оскільки вони пов'язані з сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення;

– для переходу до сталого розвитку необхідно задовольнити елементарні потреби людини, адже серед головних причин безвідповідального знищення природи, виникнення екологічних катастроф – бідність населення, злидні, які унеможливають раціональне еколого-ефективне господарювання;

– необхідно перейти до раціонального споживання, встановити баланс між обсягами виробництва та екологічними можливостями планети, зокрема у сфері використання енергетичних ресурсів;

– обсяги та темпи демографічного приросту населення, споживання та виробництва повинні узгоджуватись з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі.

Водночас, у XXI ст. деякі країни світу (наприклад – США, Китай), неоднозначно відносяться до концепції сталого розвитку, наголошуючи на зниженні конкурентоспроможності їх національної економіки внаслідок жорсткого дотримання екологічних стандартів. Натомість, розвинені країни, до яких належать країни ЄС, вже давно обрали сталий розвиток головним пріоритетом економічного та соціального розвитку національної економіки. У березні 2010 року Європейською Радою було затверджено стратегію сталого соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 року «Європа – 2020: Стратегія інтелектуального, стійкого і всеосяжного зростання», у якій були визначені напрямки та принципи розбудови соціальної ринкової економіки країн ЄС на засадах сталого розвитку [10]. У стратегії «Європа – 2020» на перший план висуваються три взаємодоповнюючі пріоритети, а саме: інтелектуальне зростання – розвиток економіки, що спирається на знання та інновації; стабільне зростання – сприяння ефективному використанню ресурсів, створення більш екологічної, і, найважливіше, більш конкурентоспроможної економіки; загальне зростання – створення економіки з високим рівнем зайнятості працездатного населення, що забезпечує вирівнювання соціальних та територіальних відмінностей у межах країн ЄС.

Європейська Комісія запропонувала «сім флагманських ініціатив» для стимулювання прогресу по кожному з пріоритетних напрямів досягнення сталого розвитку: «Інноваційний Союз», «Молодіжний рух», «Європейська програма дій у галузі цифрових технологій», «Ресурсно-ефективна Європа», «Промислова політика, адаптована до умов глобалізації», «План з розвитку нових професійних здібностей і робочих місць», «Європейська програма по боротьбі з бідністю» (табл. 1).

Таблиця 1

Пріоритетні напрями реалізації стратегії сталого розвитку «Європа – 2020»

Пріоритетні напрями	Соціальні завдання
Інноваційний союз	- використання інновацій для покращення споживчих якостей товарів та послуг; - збільшення кількості робочих місць; - посилення бази знань; - підтримка соціальних інновацій; - вирішення гострих соціальних проблем: клімат, охорона здоров'я, демографічні зміни.
Рух молоді	- зростання залучення молоді та ефективності усіх рівнів освіти; - зменшення безробіття серед молоді та сприяння покращенню структури молодіжного працевлаштування; - розвиток ринку праці через молодіжне учнівство; - посилення соціального партнерства держави та підприємницького сектору, зокрема через схему «Ваша перша робота».
План розвитку цифрових технологій	- прискорення повсюдного розвитку високошвидкісного Інтернету; - покращення комп'ютерної освіченості; - розгортання та використання нових соціальних ІКТ: «оперативне здоров'я», «розумний дім» тощо; - розширення участі в загальному цифровому просторі для усіх.

Закінчення табл. 1

Доцільне використання ресурсів в Європі	<ul style="list-style-type: none"> - охорона довкілля та розвиток «зелених технологій»; - розширення біологічного різноманіття; - боротьба із зміною клімату; - збільшення використання джерел відновлюваної енергії; - створення нових робочих місць за рахунок розвитку «зелених технологій» та відновлюваних джерел енергії; - екологічна освіта та виховання; - зростання екологічної безпеки.
Індустріальна політика	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток партнерства держави з бізнесом та соціальними інститутами для виявлення вузьких місць індустріальної політики.
План з розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць	<ul style="list-style-type: none"> - працевлаштування для соціальної та територіальної єдності; - повне використання трудового потенціалу національної економіки; - навчання упродовж життя; - розвиток гнучких навчальних програм та професійного навчання; - модернізація освіти до потреб ринку праці; - зростання безпеки та розвиток ринку робочої сили; - посилення соціального партнерства та соціального діалогу на усіх рівнях.
Європейська політика проти бідності	<ul style="list-style-type: none"> - боротьба з бідністю та соціальним відчуженням (особливо – молоді та людей передпенсійного віку); - зменшення соціальної нерівності, мінімізація соціальної стратифікації населення за доходами; - надання можливості достойного життя, доступу до освіти та працевлаштування; - вдосконалення системи соціального захисту населення.

Примітка. Складено авторами за даними «EUROPE 2020 A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth».

Для переходу до сталого розвитку країни ЄС мають дотримуватись наступних цілей: досягти показників зайнятості осіб у віці 20–64 роки на рівні 75 %; забезпечити обсяг інвестицій у наукові дослідження і розробки не менше 3 % ВВП ЄС; гарантувати скорочення викидів парникових газів на 20 % порівняно з 1990 роком, а також збільшити частку відновлюваних джерел енергії (у загальному обсязі енергії, що споживається) до 20 %, підвищити енергоефективність на 20 %. Велика увага в країнах ЄС приділяється освіті. Так, йдеться про скорочення частки достроково відрахованих учнів середніх шкіл нижче 10% та підвищення частки осіб з вищою освітою у віці 30-34 роки до 40 %. Боротьба з бідністю – складова сталого розвитку. Так, до 2020 року у країнах ЄС передбачено скоротити чисельність осіб, що знаходяться під загрозою опинитися за межею бідності – до 20 млн осіб [10].

Цілі сталого розвитку, визначені у стратегії «Європа – 2020» відповідають пріоритетам ООН щодо досягнення цілей сталого розвитку на період до 2030 р. Натомість ООН зазначає, що для їх реалізації необхідно активізувати глобальне партнерство. Дійсно, для досягнення цілей сталого розвитку, країнам ЄС необхідно підтримувати міжнародне економічне співробітництво як між країнами-члени ЄС, так і між ЄС та іншими країнами світу, у т.ч. з Україною. Реалізація пріоритетів сталого розвитку у сфері екологізації економіки, використання чистої енергетики, зменшення нерівності у всіх її проявах, усунення бідності, забезпечення якісної освіти для всіх, розвиток інфраструктури, у сфері боротьби зі змінами клімату та її негативними наслідками, як і розвиток цифрової економіки та інновацій потребують активного міжнародного економічного співробітництва.

Вимоги щодо дотримання принципів сталого розвитку ЄС висувають і для країн, які проголосили курс на інтеграцію з Європейським Союзом. Для виконання таких вимог Україна прийняла «Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [11]. Зазначимо, що стратегія соціально-економічного розвитку країни передбачає вертикальну та горизонтальну інтеграцію. Вертикальна інтеграція обумовлена необхідністю приведення у відповідність до стратегії всіх наявних національних і регіональних стратегій та програм соціально-економічного розвитку. Горизонтальна інтеграція є більш складною системою, що передбачає поєднання екологічних, соціальних та економічних аспектів розвитку, запровадження «екологізації» всіх напрямків розвитку суспільства. У багатьох країнах ЄС горизонтальна інтеграція проявляється на рівні створення міжвідомчих інституцій, відповідальних за реалізацію положень стратегії сталого розвитку, а також шляхом активного залучення зацікавлених інституцій/груп до впровадження цілей сталого розвитку. Отже, йдеться про суспільну угоду між владою, бізнесом і громадянським суспільством, де кожна сторона угоди має власну зону відповідальності.

Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року визначає цілі та показники її досягнення, а також напрямки і пріоритети розвитку країни. Кінцевою метою впровадження реформ визначено досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України у світі. У стратегії «Україна – 2020» названо 4 основні вектори розвитку: «вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності та вектор гордості» [11]. Реалізація зазначених векторів спрямована на гармонійний розвиток та взаємодію природи, економіки та соціальної сфери країни. Стратегія «Україна – 2020» передбачає реалізацію проголошених у 2015 р. системних реформ (62 реформи) та програм розвитку держави в рамках визначених чотирьох векторів руху. Першочерговою є реалізація реформ системи охорони здоров'я, досягнення енергонезалежності, просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, реформування економічного розвитку країни на засадах сталого розвитку (табл. 2).

Таблиця 2

**Пріоритети реформування економіки України відповідно до
положень стратегії сталого розвитку «Україна-2020»**

За вектором розвитку	
Дерегуляція та розвиток підприємництва. Програма розвитку малого та середнього бізнесу. Податкова реформа. Реформа захисту економічної конкуренції. Реформа корпоративного права. Реформа фінансового сектору. Реформа ринку капіталу. Реформа сфери трудових відносин. Реформа транспортної інфраструктури. Реформа телекомунікаційної інфраструктури. Програма участі у транс'європейських мережах. Реформа державної митної справи та інтеграція у митну спільноту Європейського Союзу. Реформа монетарної політики. Програма розвитку українського експорту	Програма енергоефективності. Реформа сільського господарства та рибальства. Земельна реформа. Реформа житлово-комунального господарства. Реформа статистики. Програма залучення інвестицій. Реформа дипломатичної служби. Реформа у сфері здійснення державних закупівель. Реформа державного фінансового контролю та бюджетних відносин. Реформа державної служби та оптимізація системи державних органів. Реформа управління державною власністю. Реформа енергетики
За вектором безпеки	
Реформа системи національної безпеки та оборони. Реформа оборонно-промислового комплексу. Судова реформа. Оновлення влади та антикорупційна реформа	Програма електронного урядування. Реформа правоохоронної системи. Програма енергонезалежності. Реформа захисту інтелектуальної власності. Програма збереження навколишнього природного середовища
За вектором відповідальності	
Децентралізація та реформа державного управління. Реформа регіональної політики. Програма національної єдності та підтримки національних меншин. Конституційна реформа. Реформа виборчого законодавства. Реформа системи соціального захисту. Пенсійна реформа	Реформа системи охорони здоров'я. Реформа у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів. Реформа у сфері захисту прав споживачів. Програма популяризації фізичної культури та спорту. Програма здорового способу життя та довголіття. Реформа освіти. Програма розвитку для дітей та юнацтва
За вектором гордості	
Програма популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі. Програма створення бренду «Україна». Реформа нагородної справи. Програма розвитку інновацій. Розвиток інформаційного суспільства та медіа. Реформа державної політики у сфері науки та досліджень	Реформа державної політики у сфері культури. Програма розвитку національного кіновиробництва. Програма розвитку національної видавничої справи. Реформа державної політики у сфері спорту. Програма залучення талантів. Програма розвитку туризму. Українська космічна програма

Примітка. Побудовано авторами за даними «Стратегія сталого розвитку «Україна-2020».

Виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» має стати рушійною силою, яка наблизить нашу державу до сталого розвитку. Натомість, для короткострокового часового періоду реформування необхідно визначити основні сфери, галузі, сектори економіки України, на базі яких відбудеться реальне втілення принципів сталого розвитку і потенціал розвитку яких дозволяє активізувати міжнародне економічне співробітництво у цій сфері. Деталізуючи пріоритети переходу України до сталого розвитку, слід визначити «точки економічного зростання», до реалізації проектів у яких доцільно залучати потенціал міжнародного економічного співробітництва з країнами ЄС. Насамперед, йдеться про вирішення енергетичної проблеми. Дійсно, у відповідності до «Стратегії – 2020», країни ЄС прийняли низку секторальних програм та стратегій, серед яких було затверджено стратегію «Енергетика 2020: стратегія для конкурентоспроможної, сталої та безпечної енергетики» (Energy 2020: A strategy for competitive, sustainable and secure energy) [12]. У стратегії «Енергетика 2020» визначено базові принципи функціонування енергетичного ринку ЄС: висока енергоефективність, домінування енергозбереження та комплексне енергозаощадження. Дотримання означених стратегічних пріоритетів дозволить країнам ЄС зменшити енергоспоживання щонайменше на 20 % порівняно з показниками 1990 р., а також покращити стан навколишнього природного середовища (у т.ч. зменшити викиди CO², що розглядається як основна причина прискорення глобального потепління). Такі стратегічні орієнтири у сфері модернізації енергетичної сфери має враховувати і Україна, що прагне приєднатися до європейського співтовариства.

Перші реальні зрушення щодо міжнародного економічного співробітництва та впровадження спільної енергетичної політики Україна – ЄС відбулись у 2005 р. після підписання Меморандуму взаєморозуміння щодо співпраці в енергетичній галузі між Україною та ЄС («Memorandum of Understanding on co-operation in the field

dofenergy between the European Union and Ukraine», 2005) [13]. У «Меморандумі» зазначалось, що найважливішим пріоритетом міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у енергетичній сфері є інтеграція українського енергоринку до європейського, створення спільного енергетичного ринку, що підвищить енергетичну та національну безпеку як України, так і країн ЄС. Зацікавленість ЄС щодо стабільного розвитку українського енергетичного сектору та енергетичної інфраструктури обумовлена багатьма факторами, у т.ч. тим, що Україна забезпечує транзит газу до ЄС. Через газотранспортну систему (ГТС) України проходить до 40 % природного газу, який імпортує Євросоюз. Поряд з цим, відповідно до базових положень «Меморандуму», виокремлено чотири «дорожні карти» міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері енергетики: ядерна безпека; інтеграція ринків електроенергії та газу; безпека енергопостачання та транзиту вуглеводнів (газу); реструктуризація та приватизація у сфері сектору кам'яновугільного виробництва та теплової енергетики.

Надзвичайно перспективними у напрямі міжнародного економічного співробітництва між Україною та країнами ЄС є стратегічний напрям – розвиток відновлюваної енергетики, підвищення ефективності як у сфері виробництва так і у сфері споживання відновлюваної енергетики. Традиційна енергетична залежність України актуалізує проблему переходу до відновлюваної енергетики, у тому числі йдеться про розвиток геліо- (сонячної), вітрової, гідроенергетики, використання відходів деревообробної промисловості (пілети, брикети тощо). Розвиток відновлюваної енергетики в Україні гальмується високим рівнем монополізації ринку енергетичних ресурсів, високими показниками зношення основних виробничих фондів енергогенеруючих компаній, технічною відсталістю інфраструктури, що обслуговує систему житлово-комунального господарства (ЖКГ). Потреба інвестицій тільки у енергетичну сферу України з метою її технічної модернізації оцінюється на рівні 30 млрд дол. США. Без вирішення енергетичної проблеми, зниження енерговитрат, без енергоефективності та енергозаощадження Україна втратить конкурентоспроможність та не зможе подолати системну проблему зростання цін на послуги ЖКГ. Для переважної більшості країн світу (у т.ч. для країн ЄС та для України) стабільне функціонування енергетичного сектору є надзвичайно актуальним питанням. Технологічні особливості розвитку національної промисловості, транспорту, сфери ЖКГ загострюють в Україні проблему критичного імпорту енергоносіїв (природного газу та нафти), що належать до вуглецевих енергетичних ресурсів. Енергетична залежність та викиди CO² (внаслідок використання традиційних енергоносіїв), у свою чергу, загострюють безліч соціально-економічних проблем: від зростання витрат виробництва внаслідок енергодефіцитності економіки, до зростання витрат, пов'язаних з ліквідацією екологічних катастроф та негативних наслідків кліматичних змін (посухи, повені тощо). Вирішити енергетичну проблему можливо за рахунок розвитку відновлюваної енергетики, освоєння нових відновлюваних джерел енергії (НВДЕ). Виробництво НВДЕ (геотермальна, біоенергетика, сонячна, вітрова енергія) у розвинених країнах світу швидко поширюється. До країн-лідерів у сфері використання НВДЕ в країнах ЄС належать: Німеччина, Франція, Португалія, Австрія. Розвиток відновлюваної енергетики стає одним зі сталих пріоритетів розвитку мегапроєкту – Енергетичного Союзу ЄС («Energy union») було створеного у Брюсселі 20 березня 2015 р. на самміті ЄС). Адже першою заявою ЄС під час створення Енергетичного Союзу ЄС стало визнання тісного зв'язку цього проєкту з кліматичними змінами, зі сталим розвитком [14]. Долучення України до міжнародного економічного співробітництва з країнами ЄС у енергетичній сфері має відбуватись відповідно до стратегічних пріоритетів, визначених у «Energy union» та відповідно до положень, визначених у Меморандумі між Україною та Європейським Союзом про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі [15].

Аналізуючи стратегічні пріоритети сталого розвитку України, слід відзначити, що наша країна має потужний потенціал у цій сфері, зокрема – у напрямі розвитку ринку відновлюваної енергетики. Це стосується енергії малих ГЕС, вітроенергетики, сонячної енергетики, переробки побутових відходів та сміттєзвалищ (на енергетичні ресурси), розвиток біоенергетики (на базі сільськогосподарського виробництва), у т.ч. шляхом вирощування енергетичних культур (верба, тополя, міскантус та ін.), що дозволяє отримати екологічно чисті та дешеві енергоресурси та біопаливо, електроенергію та біогаз. Використання нових відновлюваних джерел енергії в Україні станом на 2016 р. було незначним (менше 1% генерації електроенергії). Разом з тим, потенціал щодо освоєння НВДЕ є суттєвим. Енергоефективність та енергозбереження, застосування відновлюваної енергетики притаманні всім країнам ЄС. Позитивний досвід у сфері розвитку біоенергетики мають іноземні бізнес-компанії, у т.ч. з країн ЄС. Так, «Phytofuels» вирощує енергетичні культури (просо прутіподібне, міскантус, енергетичну вербу та ін.) на площі понад 35 тис. га у Полтавській обл. З цих культур виробляють брикети і пелети. Компанія «SalixEnergy» налагодила в Україні вирощування плантацій енергетичної верби (Волинська та Львівська обл.) на площі понад 1500 га. Компанія «KSG Agro» на площі понад 65 тис. га земель у Дніпропетровській обл. вирощує міскантус (рослина, яка використовується для виробництва твердого біопалива – паливних гранул). Вагомий потенціал має комерціалізація українського інтелектуального продукту у сфері енерготехнологій розвитку відновлюваної енергетики – зокрема біопалива, що виробляється з рапсу, відходів тваринницьких ферм, відходів соломи, соняшника, деревообробки (з цього роблять брикети, пелети, енергетичні гранули тощо). Залучення європейських інвесторів до створення спільних підприємств у сфері виробництва відновлюваної енергетики, розвиток об'єктів енергетичної інфраструктури сприятиме розвитку єдиної енергетичної системи: Україна – ЄС, що прискорить євроінтеграційні процеси нашої країни. Стратегічним пріоритетом міжнародного економічного співробітництва України та ЄС слід визнати агропромислове виробництво – як традиційне, так і органічне. Продукція органічного сільськогосподарства стабільно користується гарантованим попитом на регіональних та на світовому ринку. Україна має потужний

потенціал розвитку сільськогосподарської продукції як традиційного, так і органічного походження: продукція рослинництва (зернові культури, кукурудза, соя, соняшник). Попитом користується і органічна продукція тваринництва та молочарства, наприклад: баранина, молочна продукція, що виробляється на екологічно чистій гірській території Західної України. Конкурентоспроможною є продукція виноробства з південних регіонів України. Для підвищення ефективності сільського господарства України, його швидкого переходу на засади сталого розвитку перешкодою залишається відсутність цивілізованого ринку землі та відсутність державної (у т.ч. кредитної) підтримки фермерства, яке неспроможно протистояти монополізму агропромислових холдингів, що домінують в Україні. У країнах ЄС підтримка фермерства здійснюється на державному рівні та ототожнюється з підтримкою малого та середнього бізнесу, що сприяє підвищенню доходів населення та зменшує бідність на селі. Європейські фірми (у т.ч. з Німеччини) проявляють великий інтерес до інвестування у сільське господарство України. Натомість, для активізації міжнародного економічного співробітництва у сфері аграрного виробництва (у т.ч. з метою виробництва органічної продукції) необхідно перейти до функціонування цивілізованого ринку землі в Україні.

Пріоритетним стратегічним напрямом міжнародного економічного співробітництва у сфері сталого розвитку є реновація житлової сфери, реформування сфери ЖКГ та розбудова «розумних міст». Концепція «розумний будинок», «розумне місто» вбачає комплексний перехід досталого розвитку. Йдеться про інформаційні і комунікаційні технології, про підвищення якості та продуктивності міських служб, про перспективи зниження енерговитрат та підвищення ефективності споживання обмежених природних ресурсів. Сектори, які розвивають технології смарт-міста, включають у себе: державні послуги, транспорт і перевезення, енергетику, охорону здоров'я, забезпечення населення чистою водою, утилізацію ТПВ (твердих побутових відходів). «Розумні міста» (малі та великі) – це майбутнє ЄС («*European Smart Cities*»). Таку практику може впровадити і в Україні, оскільки це дозволить вирішити соціальні, економічні та екологічні проблеми, сприятиме переходу до сталого розвитку. Налагодження ефективного міжнародного економічного співробітництва України і ЄС у сфері розбудови «Розумного міста» є перспективним напрямом сталого розвитку для нашої країни у XXI ст.

Висновки. Стратегічні пріоритети міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері сталого розвитку мають під собою реальне інституційне підґрунтя, що базується на кореляції цілей та пріоритетів сталого розвитку людської цивілізації, проголошених ООН («Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року»), пріоритетів, визначених у стратегії сталого соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 року «Європа – 2020: Стратегія інтелектуального, стійкого і всеосяжного зростання» та у системі пріоритетів, визначених у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (прийнято Указом Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р.).

Стратегічними пріоритетами міжнародного економічного співробітництва України та ЄС (на короткостроковому часовому періоді – до 2020 року) слід визнати сферу енергетики, екологізації промислового виробництва та національної економіки, розвиток відновлюваної енергетики, сільського господарства (у т.ч. органічного сільського господарства), розбудову інфраструктурних об'єктів та «розумних міст».

Пріоритетними є чотири «дорожні карти» міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері енергетики: ядерна безпека; інтеграція ринків електроенергії та газу; безпека енергопостачання та транзиту вуглеводнів (природного газу); реструктуризація та приватизація у сфері сектору кам'яновугільного виробництва та теплової енергетики. Поряд з цим, міжнародне економічне співробітництво України з країнами ЄС у енергетичній сфері на засадах сталого розвитку потребує реалізації наступних стратегічних пріоритетів: підтримувати енергетичну безпеку, долучитись до створення єдиного, інтегрованого Європейського енергетичного ринку, забезпечити енергоефективність, що стимулювала би раціональний попит на енергоносії; підтримувати інновації, дослідження та конкурентоспроможність на спільному енергетичному ринку (Україна – ЄС); активізувати міжнародне інвестування у сфері розбудови та модернізації спільних інфраструктурних проєктів на енергетичному ринку; забезпечити відповідність, уніфікацію українського законодавства до положень законодавства ЄС щодо безпеки енергозабезпечення, раціонального енергоспоживання, підвищення енергоефективності та заощадливого ставлення до природних ресурсів (у т.ч. щодо розвитку безпечних та сталих низьковуглецевих технологій).

Стратегічні пріоритети міжнародного економічного співробітництва України та ЄС передбачають розвиток спільного енергетичного ринку на основі енерго- і кліматично-безпечних технологій та інноваційних стратегій, що засновані на використанні новітніх поколінь відновлюваних ресурсів, на заощадженні електроенергії та зменшенні викидів вуглецю (CO²), на покращенні енергоефективності у секторі домашніх господарств та розвитку екологічнобезпечного (сталого) транспорту (у т.ч. електрокарів).

Принципам сталого розвитку відповідають пріоритети міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері зменшення нерівності, «розривів» стратифікації домогосподарств за доходами у всіх їх проявах; економічна діяльність, спрямована на мінімізацію обсягів бідності в країні. Стратегічними пріоритетами міжнародного економічного співробітництва України з країнами ЄС є забезпечення якісної освіти для всіх, розвиток інфраструктури, боротьба зі змінами клімату та її негативними наслідками, розвиток цифрової економіки та інновацій. Визначені вище стратегічні пріоритети міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у базових сферах національної економіки мають всі підстави стати потенційними «точками економічного зростання» української економіки.

Міжнародне економічне співробітництво України та ЄС у сфері сталого розвитку, реалізація конкретних міжнародних бізнес-проектів у сфері сталого розвитку сприятиме економічному зростанню національної економіки України та її виходу на принципово новий, інноваційний та конкурентоспроможний вектор економічного зростання.

Література

1. TraceyStrange, Anne Bayley. Sustainable Development: Linking Economy, Society, Environment (OECD Insights)- OECD (March 6, 2009). 142 p.
2. Stephen M. Wheeler, Timothy Beatley. Sustainable Urban Development Reader (Routledge Urban Reader Series) – Routledge; 3 edition (November 6, 2014). – 630 p.
3. Bhoendradatt Tewarie. Sustainable Development. - Hansib Publishing (Caribbean), Limited; UK ed. edition (February 1, 2016). – 306 p.
4. Margaret Robertson. Sustainability Principles and Practice - Routledge; 2 edition (March 15, 2017). – 418 p.
5. Pamela Matson, William C. Clark, Krister Andersson. Pursuing Sustainability: A Guide to the Science and Practice. – Princeton University Press; 1 edition (March 29, 2016). – 248 p.
6. Steven Cohen, William Eimicke, Alison Miller. Sustainability Policy: Hastening the Transition to a Cleaner Economy. - Jossey-Bass; 1 edition (January 27, 2015). – 288 p.
7. Сталый розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі: колективна монографія [М.Ф. Аверкіна, Н. М. Андреева, М. Д. Балджи, О. О. Веклич та ін.] / НАН України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»; НТТУ «Київський політехнічний інститут»; Вища економіко-гуманітарна школа; Міжнародна асоціація сталого розвитку / за наук.ред. проф. С. В. Хлобистова – Черкаси: видавець Ю. А. Чабаненко, 2014. – 540 с.
8. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів. Національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 776 с.
9. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
10. EUROPE 2020 A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
11. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
12. Energy 2020: A strategy for competitive, sustainable and secure energy / European Commission // Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Belgium, Brussels: EC, 10.11.2010. – 21 p.
13. Memorandum of Understanding on co-operation in the field of energy between the European Union and Ukraine. 2005. – Офіційний сайт Європейської служби зовнішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu>
14. Energy union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/03/conclusions-energy-european-council-march-2015/>
15. Меморандум між Україною та Європейським Союзом про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_694.